

egyetlen egy az élettartalmuk: munkások akarnak lenni. A nappal folytatótt kemény kézimunka azonban nem akadályozza őket abban, hogy szabad idejükben vagy ünnepnap ne a legélénkebb szellemi munkának szenteljék magukat.

Nincs gazdag kibuc, hanem annál több szegény. Egyről azonban mindenütt gondoskodnak: a gyermekgondozás érdekében valamennyi munkástelepen minden, emberileg lehetőleg megtesznek. A külön gyermekházak, ami a lakást, táplálást, higiénit és nevelést illeti, csak azokkal a mintaszerű intézményekkel hasonlíthatók össze, amelyek Oroszországban s az egykori szocialista közigazgatású Bécs városában található.

A kvucák jelenleg még három szervezetbe tömörülnek; ezt részben keletkezésük története, részben a politika magyarázza. Minden kvuca-tag tartozik szakszervezetileg organizáltnak lenni (Hisztadruth), viszont nem tartozik mindegyik tagja lenni a politikai munkás pártnak.

Ha tekintetbe vesszük, hogy a Palesztinán kívüli országokban a zsidó kézművesek száma korlátolt s a zsidó ipar- és földmunkások száma csak elenyésző része a munkásságnak, úgy a Palesztinában folyó át-
rétegeződés a legteljesebb elismerést érdemli. Palesztina kb. 100 ezer munkásának legnagyobb része ma a mezőgazdálkodásban, bányaiparban, gépiparban, kőbányászatban, utépítésben, villamosáramfejlesztésben és a vasutnál dolgozik, vagyis olyan területeken, amely az európai zsidók előtt többé-kevésbé ismeretlen volt.
(S. Aufhäuser)

GAZDASÁGI KÉRDÉSEK

A CSEHSZLOVAKIAI KONJUNKTURA

Hosszas késéssel és cikkcakos visszaesésekkel, a jelen esztendő Csehszlovákiában is meghozta a gazdasági élet konjunkturára emlékeztető fellendülését. Az ipari termelés erősen megközelítette, sőt a nehézipari szektorban túl is haladta a legutolsó konjunktúra év színvonalát. Az ezer kartell által igazgatott nemzetgazdaság nagy iparvállalatainak növekedő profitjától elragadtatott sajtó ujong. A hosszas és mélyenszántó válság, valamint az éveken át elhuzódó depresszió lidércnyomása alól felszabadulva, tavaszi álmodozásnak engedi át magát. A helyel-közzel meredek emelkedést mutató statisztikai adatok mellett szívesen hagyta figyelmen kívül a számos bajjós tünetet, amelyek ezt a konjunkturát részlegesnek bélyegzik és annak egészen sajátos jellegét köcsönöznek. Már pedig nem véletlenszerű és így elhanyagolható jelenségekről van szó, hanem a gazdasági fellendülés kibontakozásának szerkezeti ellentmondásairól, amik előtt az elfogulatlan vizsgálódás semmiesetre sem hunyhat szemet.

Ebben a vonatkozásban mindenekelőtt az ipari termelés viszonylag gyors emelkedésének s a munkanélküliség egyidejű lassú csökkenésének disszonanciájára kell rámutatnunk. Az 1929. év színvonalát 100-nak véve 1937 februárjában 92.1-re, márciusban pedig 93.2-re emelkedett az ipari össztermelés mutatószáma. Áprilisban meg májusban tovább tartott a növekedés, de ennek pontos arányáról összegező kimutatás pillanatnyilag nem áll rendelkezésre. Az egyes iparágak fellendülése nem mutat egységes képet. Míg az üveg-, fa-, élelmezési- és más szakmák még mindig válságtünetekkel birkóznak; a vas-, acél-, szén-, koksz- meg

cémenttermelés merészen ívelnek magasba. A vasipar termelésének mutatószáma márciusban 101,8, áprilisban 103,7; az acéliparé februárban 98,3, márciusban bizonyos visszaeséssel 96,4, áprilisban pedig 96,8. A vas- és fémipar össztermelése márciusban 100,3-es, áprilisban 104,0-es mutatószámmal túlhaladta az 1929. év megfelelő hónapjainak termelését. A szénbányák meg a kokszolók helyzete különösen, ami az osztrai medencét illeti, hasonló kedvezően alakult. 1928 áprilisában 1340 ezer tonna kőszén és 1585 ezer t. barnaszén hoztak felszínre, míg a koksztermelés 253 ezer tonnát eredményezett. 1937 áprilisában kőszénből 1344 ezer t.-át, barnaszénből 1443 ezer t.-át, kokszból pedig 254 ezer t.-át termeltek. Jelentősen emelkedett az ipar szénfogyasztása is, mégpedig a múlt év áprilisától kezdve 770 ezer tonnáról 1002 ezer tonnára, vagyis kerekén 30 százalékkal. További adatok felsorakoztatása nélkül is nyilvánvaló, hogy a köztársaság ipara maga mögött hagyta a depresszió éveit s a vezető iparágakban a konjunktura vágányaira lendült át.

Ilyen körülmények közt egyenesen katasztrófális jelleggel bír a munkanélküliség további pusztítása. 1929-ben nem volt a szó szoros értelmében vett munkanélküliség. A tőkés termelés dinamikájától el nem választható ipari tartalékhadsereg minimálisra zsugorodott. A téli hónapokban is alig emelkedett túl az 50 ezren. Ezzel szemben a jelen év márciusában nem kevesebb, mint 627.258, áprilisban 503.632, májusban pedig kerekén 400.000 volt a hivatalosan kimutatott foglalkozás nélküliek száma. Miközben az év első felének végén az ipari termelés az 1929-es év mutatószámait nagyjából elérte, sőt részben felül is multa, a foglalkoztatott munkások száma mintegy 25 százalékkal alacsonyabb. A *Bánya és Kohó Szövetség*, amely a vastermelés 30 százalékát, az acélttermelés 25 százalékát, a koksztermelésnek pedig 40 százalékát tartja kezében, az elmúlt évben átlag 30 százalékkal emelte termelését, míg a munkáslétszám ugyanakkor csak 2 százalékkal gyarapodott. Ezek a számok lesújtó állapotot tükröznek vissza. A konjunkturális fellendülés ellenére Csehszlovákia ipara nemcsak a természetes, egyébként csökkenő, népszaporulat felszívására képtelen, hanem ezen felül a munkások százezres tömegeit veti ki strukturális változása folytán, tehát visszavonhatatlanul, a termelésből. Az 1929-es év termelési eredményeinek erős megközelítése, ugyanakkor pedig 400 ezer hivatalosan kimutatott foglalkozás nélküli jelenléte, olyan ellentmondást tartalmaz, amely az egész gazdasági felépítmény felé a memo mori intő szavait kiáltja.

További kirívó ellentmondása a csehszlovákiai konjunkturának az életszínvonal változatlanul hanyatló irányzata, a nagyvállalatok kimutatott tiszta nyereségének nagyarányú emelkedése mellett. Az említett *Bánya és Kohó Szövetség* keretébe tartozó iparvállalatok össznyeresége 1934-ben 7 és fél, 1935-ben 12, 1936-ban pedig 22 és fél millió cseh koronát ért el. A köztársaság 7 nagy fegyverkezési vállalata 1933-ban 18, 1934-ben 26 és fél, 1935-ben 37 és fél, míg 1936-ban 59 milliós tiszta nyereséget mutatott ki. A Skoda művek mérlegszerű tiszta haszna 1933-ban 11,1, 1934-ben 22,3, 1935-ben 41,7 végül 1936-ban 44,9 millió cseh korona. Nyílt titok azonban, hogy ezek a számok jóval alatta maradnak a valóságnak. A növekedő profit idejében önmaga helyett beszél az a tény, hogy maga a *Ceské Slovo*, a köztársasági elmökhöz legközelebb álló lap volt kénytelen leszögezni ez év június 2.-i számában, miszerint „a munkásság életszínvonala 1935-tel szemben rosszabbodott“. A bérek vagy egyáltalán nem emelkedtek vagy csak jelentéktelen kiigazítást értek el. Ugyanakkor azonban széles munkáskategóriák keresete, különösen a mezőgazdasági napszámosoké, jelentősen hanyatlott. Ezzel

egyidejűleg a megélhetés megdrágult. Az iparcikkek árindexe 1935 áprilisától 1937 ugyanezen hónapjáig 674 pontról 818-ra, a megélhetés indexe pedig 688-ról 715 pontra emelkedett. Bárhogyan is alakuljon a közaljövőben a helyzet, bizonyos: a 400 ezres munkanélküli hadsereg nyomása a bérekre kizárja azt, hogy a növekedő ipari termelés árútömegei a belföldi fogyasztás jelentős kiszélesedése formájában nyerjenek elhelyezést.

Nem mutat biztatóbb képet a külkereskedelem alakulása sem. Nem tagadható ugyan, hogy Csehszlovákia külkereskedelme ugyancsak jelentősen emelkedett. Az elmúlt év márciusának 1217 milliós összforgalmával szemben ez évben a külkereskedelmi összforgalom 1832 milliót ért el, míg áprilisban 1973 milliós összegével kerekén 80 százalékkal multa felül 1936 ugyanezen hónapjának forgalmát. A kivitel azonban már ebben a hónapban megtorpant és idényszerűen 981 millióról 952 millióra esett. Ha ezeket a számokat, az időközben életbe léptetett devalvációs intézkedések figyelembe vételével az 1929. év 3374 milliós átlagos havi külkereskedelmi forgalmával vetjük egybe, a jelentős áresés okozta különbségek ellenére is arra a következtetésre kell jutnunk, hogy az élénkülő termelésnek a külkereskedelem sem biztosíthat teljesértékű levezető csatornát.

Nagyon érdekes formában jut kifejezésre a csehszlovákiai konjunktúrával szemben táplált bizalmatlanság, a tőzsdei árfolyamoknak a legutóbbi hetekben bekövetkezett nagyarányú ingadozásában és esésében. Az első depressziós tünetek hatására az árfolyamok gyors ütemben emelkedtek. 1936 végén a tőzsdén jegyzett értékpapírok összárfoyaama 380 százalékkal hagyta maga mögött az 1932. év színvonalát. A *Prager Börsen-Courir* ebben az időben arról írt, hogy „a jelen árfolyamok nem veszik többé figyelembe a vállalatoknak a közeli, sőt a távoli jövőben elérhető hozamát“. „Egyszerűen senki sem tudja megállani, hogy részvényeket ne vásároljon“ — olvashattuk ugyanebben a lapban még 1937 első hónapjaiban. Ez év áprilisában azonban váratlan fordulat történt. A tőzsdén a fekete napokra még feketébb napok következtek. A *Prager Börsen-Courir* június 3-i számának vezércikkében rezignáltan jegyezte meg: „Ez már a negyedik fekete kedd volt, mely a prágai tőzsdére tört és a korábbi árfolyamoknak csak maradványait hagyta ránk“. Mit sem használnak a sajtó hangulatkeltő cikkei. „A közönség fél a részvényektől“. (Ugyanott).

Természetesen a tőzsde hangulata sem változtathat azon a tényen, hogy Csehszlovákiában az elmúlt évekkel szemben jelentősen felélénkült a gazdasági tevékenység. Több az építkezés is. A államvasutak nagy rendeléseket tesznek, hogy vagonparkjukat kibővítsék. Az adóbevételek kedvezőbben alakulnak. Minderre azonban súlyos viharfelhőként nehezedik a közel félmillió munkanélküliség, a lakosság döntő tömegeinek hanyatló fogyasztóképessége, s a kivitel növekedésének elégtelensége. Bizonyos fokig kompenzálhatja ezeket a fegyverkezés és a különböző természetű állami befektetések által teremtett munkaalkalom. Valódi konjunktúrához azonban nem vezethetnek. Már manapság is kényszerítőn merül fel a kérdés: milyen közeli jövőt lehet jósolni annak a fellendülésnek, amely képtelen a munkanélküliség számottevő lecsökkentésére és a néptömegek életszínvonalának emelésére? (Kovács Károly)